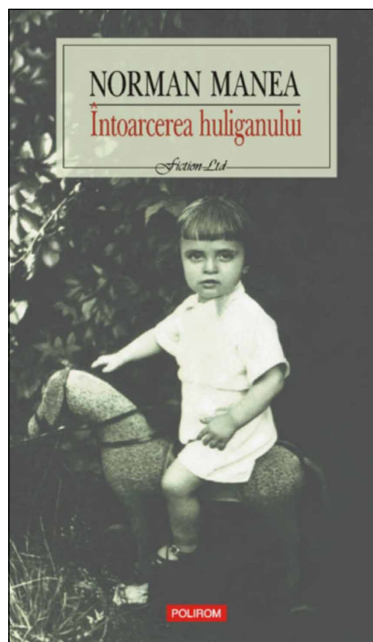
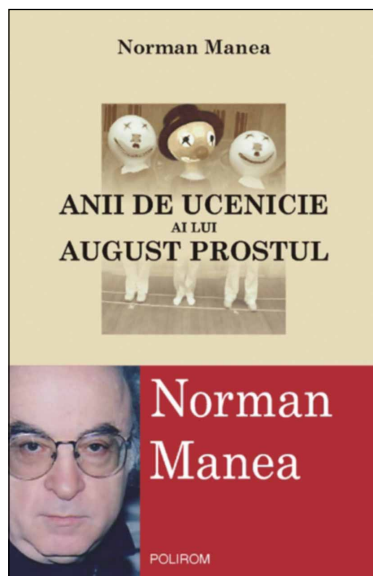

„Farmecul acestei minți se trage din bunătate“

MARTA PETREU

Norman

Ne știm de un sfert de secol, din primăvara nehotărâtă a anului 1981, când un prieten comun ne-a făcut cunoștință. A devenit imediat un reper intelectual pentru mine și, pe nesimțite, cel mai bun prieten pe care l-am avut și îl am.

M-a impresionat din prima clipă prin inteligență: spunea, firesc, lucruri care îmi luminau fășii de realitate sau care mă făceau să înțeleg instantaneu încălcările ființei umane. Mulți ani m-am gândit la el ca la posesorul uneia dintre cele mai frumoase inteligențe pe care am avut vreodată norocul să le întâlnesc. Când Cella mi-a spus, în treacăt, că Norman e bun, am înțeles că farmecul acestei minți se trage într-adevăr din bunătate și că de aceea îi pot eu spune lui Norman orice. Într-adevăr, orice i-aș mărturisii despre mine, el nu-și retrage prietenia pe care mi-o poartă. Așa că, indiferent ce mi se întâmplă, bun sau rău, eu îl anunț imediat pe Norman. Și pe Cella, firește. Ei sunt refugiiu meu și primul meu punct de sprijin.

Nu-mi scapă, bineînțeles, ironia - vădit cu două tășuri - a situației: ei, rătăcitorii, exilații pe celălalt mal al oceanului, sunt pentru mine totuna cu „acasă“.

LEON VOLOVICI

Singur ca Norman Manea

[...] „Melcul vulnerabil“, cel bolnav de singurătate, și-a găsit leacul în scris, „chinul fericit“, „o forță a spiritului care își caută răscumpărarea“, cum îi mărturisise unei poete. Când a împlinit apăsătoarea vârstă de șaiszeci de ani, Norman, cu umorul lui melancolic, a exclamat: „Cum am putut să las să mi se întâmple mie așa ceva?“. Acum a scăpat de perplexitatea acelei vârste neverosimile, a intrat într-una mai senină și mai resemnată. Dar copilul e tot acolo, singur pe malul fluviului, căutând sensurile suferinței și ale terapiei prin „rugăciunea laică“ a literaturii [...].

MATEI CĂLINESCU

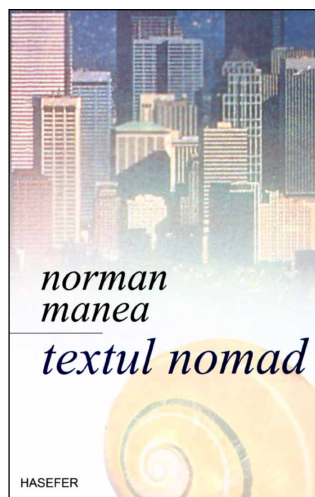
Despre „Întoarcerea huliganului“

Cele trei teme majore, recurente și întreșute ale operei lui Norman Manea (cuprinzând atât ficțiunea, cât și non-ficțiunea) sunt experiența Holocaustului, trăită în copilărie, în timpul celui de-al doilea război mondial; existența, ca om și ca scriitor, în interiorul unui sistem totalitar, și anume, varianta românească a comunismului; respectiv, exilul. Aceste teme sunt pe deplin dezvoltate în cartea sa cea mai direct autobiografică, *Întoarcerea huliganului* (2003), care este și cea mai complexă operă a sa de până acum. Este o carte de memorii, după cum se precizează în subtitlul ediției americane, dar nu doar în înțelesul obișnuit al cuvântului: pentru că pe întreg cuprinsul ei sunt inserate pagini de pură ficțiune, ca și numeroase elemente caracteristice speciei eseului moral. Mă grăbesc să subliniez că prezența elementelor ficționale (descrieri de vise, situații imaginate, scenarii contrafactice) este întotdeauna semnalată fără echivoc, iar „pactul autobiografic“ (adică angajamentul implicit al autorului față de cititor că *faptele* de viață pe care le relatează sunt adevărate, în sensul propriu al termenului) este respectat cu scrupulozitate [...].

LUCIAN RAICU

Norman Manea – prioritatea și fascinația literarului

Un scriitor de felul său - un pur literat - cu un mesaj ireductibil, cu o biografie exterioară și interioară inconfundabilă, cu o loialitate față de sine, cu un instinct îndărătnic și un gust neimblânzit al sincerității, nu poate, ca atâția alții, scrie și tipări oricând și orice. A știut să rabde și să aștepte momentul lăuntric favorabil, cel al constituirii «literatului» în el însuși și în scrisul său - și, deopotrivă, un provizoriu context istoric mai favorabil adevărilor, literaturii ca literatură. Astfel de dificile *pânde și așteptări*, un soi de *asceze inițiatice*, nu rămân nerăsplătite.

NORMAN MANEA

Forbind pietrei

– fragmente –

Voi care locuiți în liniștea eternității, aici, pe dealul de piatră, nu mai știți ce este un om. Nu știți ce este un om care se zbate în mǎlul zilelor efemere, superbe zile și nopți ale incertitudinii.

Din Babilon am venit, din efemerul Babilon al Lumii Noi am venit aici, în Cetatea Eternă. Aici, la mormântul unui om care nu mai este... Un om [...].

La Târgul de carte am venit. La Ierusalim. Ca și acum doi ani și acum patru ani [...].

La Târgul de Carte am venit. În cetatea care a născut Cartea Eternă.

În fața pietrei care a fost, nu demult, om.

Acum patru ani, bătrânul s-a desprins, brusc, din mǎlul efemerității, din durerea care înjunghia pereții de acvariu ai spitalului.

Durerea sa pătimașă, disperată, ultimă. S-a despărțit de zilele și nopțile amneziei senile, și a devenit piatră [...].

Se cumpără ieftin eternitatea în aceste zile.

La fiecare colț de stradă, în fiecare autobuz al morții, grenadele efemerității sunt pregătite să amuțească incertitudinea.

În fața pietrei cu nume de om, în cimitirul cu pietre perfect tăiate și albe, albul fierului încins, își face acum Primo Levi rugăciunea în fața tatălui meu devenit piatră.

Levi a venit, da. A venit anul acesta, la Târgul de Carte.

Puțini au avut curajul să înfrunte isteria lunii Tamuz 5763. Festivitățile s-au chiricit, speriate, în Cetatea Eternă. Dar el a venit [...].

Nu doar pietrelor eterne le vorbește. Primo Levi întrebă, din nou, pe cei care trăiesc în culcușurile efemerității și se întorc, seara, între fețe prietenești, fețele exaltate de spectacolul ultimei explozii de frenezia care transformă corpul și mintea și sufletul în restul unor bombe năprasnice [...].

Întrebați-vă dacă om este robotul care sfărtecă bătrâne și prunci și mesele pe care așteaptă supra caldă. Întrebați-vă dacă om este victima care înoată din greu în mǎlul

incertitudinii luptând pentru colțul de pâine și colțul de pace al efemerității și moare năprasnic fără să poată spune da sau nu [...].

Gândiți-vă la ce se întâmplă pe străzile și în casele și în paturile efemerității în grădinile rodind răsul îndrăgostiților în veghea care aude xilofonul de fildes al pustului sau în pǎlnia telefoanelor turmentate de codul iluziilor

și ascultați vuietul de șrapnel al urii în fiecare zi și fiecare oră și fiecare clipă a secolelor devenite piatră.

Dăltuiți amintirea ororii în calendarele voastre diurne și nocturne superbe zile și nopți ale incertitudinii și repetați-le fiilor voștri și fiilor dușmanilor voștri [...].

(La Târgul de Carte de la Ierusalim, iunie 2003 - Tamuz 5763)

(Din revista „Izvoare“)

„Din Babilon am venit, din efemerul Babilon“

Urmare din pag. 7

trăiește o vreme la Rădăuți, apoi la București unde absolvă, în 1959, Institutul de Construcții. În 1987 locuiește în Berlinul de vest, publică proză, are succes, apoi se stabilește în S.U.A., unde predă la Bard College din New York. Pe lângă bogata sa bibliografie, el pregătește romanul „Impostorul“, publicat fragmentar în presa română. Într-un dialog cu Carmen Mușat, Norman Manea vorbește despre unele afinități biografice, estetice cu Paul Celan. Zigu Ornea, care i-a cunoscut în bună parte opera, spunea: „Din păcate, iubitul nostru coleg e mai cunoscut în străinătate, decât în țară.“ Amintim aici că Norman Manea a fost printre puținii scriitori români de origine evreiască care a colaborat la „Revista Culturii Mozaic“, unde a scris despre „Literatura Holocaustului“.

lubit al muzicii, el a povestit într-un interviu că prima amintire legată de aceasta este „fanfara militară nocturnă care semnală dinamitarea podului peste Nistru, la Moghilev, în 1944 și scufundarea unei părți a diviziei germane în retragere, care semnală pentru noi speranța supraviețuirii“. Desigur, el a cunoscut adevărata muzică în alte împrejurări, pașnice, de pildă cu ocazia Festivalurilor Enescu, câte s-au organizat până în 1986. De un succes deosebit s-a bucurat Manea în Spania, unde sunt cunoscuți prin traduceri Eliade, Sebastian, Cioran, Blecher. „Întoarcerea huliganului“ a fost tradusă în spaniolă în 2005, „Despre clovni“ în 2006, „Fericirea obligatorie“ în 2007. La ora actuală, popularitatea sa în Occident se compară cu aceea a lui Mircea Cărtărescu. După cum scrie Ovidiu Morar, „Fericirea obligatorie“ a lui Manea a fost asociată cu creații ale lui Kafka, Bruno Schulz. Elogios scrie și Ovidiu Șimonca, în „Observator Cultural“, când se referă la remarcile acide din „Întoarcerea huliganului“ despre reala și mimata disidență dinaintea de 1989. El însuși nu se consideră un disident: „nici comunist, nici disident, nu e asta, cumva, aroganță?“.

Cu prilejul împlinirii a șapte decenii de viață, Bedros Horasangian îi adresa „prieteniului său Norman Manea aflat pe Araratul său, America“, un salut din inimă, considerând opera sa o „Arcă a lui Noe“. Criticul Ion

Vartic îi ura să primească Premiul Nobel. Dar, întrebăm noi, este oare singura consacrare? Supremă? Același critic spunea că Premiul „Médicis Etranger“ obținut de Manea este, totodată, o recunoaștere a valorii romanului românesc, anul 2006 fiind „un an fast pentru literatura română“. În 2001, revista „22“ publica un fragment, „Gheara“ (din „Întoarcerea huliganului“), în care el își evocă mama, la înmormântarea ei neputând fi prezent. În visul său, mama îi vorbea de Mihai Eminescu.

Fragmentul este cutremurător. Nu credem că sunt scriitori români care să nu trăiască sub steaua luminoasă a geniului eminescian, un om cu o viață într-adevăr nefericită, plină de contradicții.

Pe lângă alte distincții, Norman Manea a fost ales, la 29 aprilie 2006, membru al Academiei de Artă - Secția de Literatură din Berlin. Evenimentul a fost puțin mediatizat, din motive, credem de „necolegialitate“. Menționăm că printre membrii acestui for se numără: Günther Grass, Imre Kertesz, Christa Wolf, Siegfried Lenz, Martin Walser, Peter Esterhazy, Stanisław Lem, Harold Pinter, Oskar Pastior ș.a. În lumea literară americană, Norman Manea s-a apropiat de Saul Bellow, Philip Roth ș.a. Scriind despre Kafka, Norman Manea enumera „Cinci imposibilități“ ale scriitorului: de a nu scrie, de a scrie în germană, de a scrie altfel, de a scrie în genere, ca și (a cincea, adăugată de Manea) imposibilitatea exilului. O altă temă tratată de Manea este „incompatibilitatea“, o temă gravă pe care o privește din unghiul lui Sebastian. „Evreul asimilat“, „Rinocerizarea“, „De două mii de ani“, „Anul huliganic“ sunt subcapitole dintr-un eseu publicat în Revista „22“, în iunie 1998. Atenă la evenimentele lumii actuale, Manea a scris despre atacul de la 11 septembrie 2001, despre comunism și postcomunism, toleranță și intoleranță, despre „modelul american“, pe care nu îl idealizează și consideră că nu poate fi pur și simplu exportat.

Pe 26 martie 2007, la New York, scriitorului i s-a înmănat Ordinul „Meritul Cultural“ în grad de Comandor, acordat de Președintele Traian Băsescu.

